

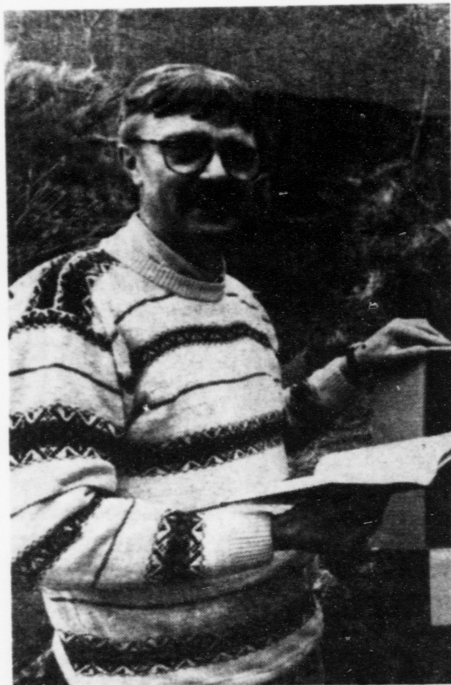
Annfinnur í Skála í viðmerking til Rolf Gutesen:

Hví skulu vit stava staðarnøvn á týskum?

- Tann hugburður, ið liggur og bølir aftan fyri hugsanarháttin hjá Rolf Gutesen (grein í Sosíalínium 21. juli, blaðm.), er hvørki antifundamentalistiskur ella antinýimperialistiskur. Nei, hann er einki annað enn stirvin og vanabundin nýfundamentalistisk verjurøða fyri stavingarhátt, sum antin Týskland, Frakland ella fyrrverandi fremsta imperialistiska hjálandaveldið í søguni nýtir. Nevniliga Bretland.

M.a. hetta skrivur Annfinnur í Skála, studentaskúllærari, í viðmerking til Rolf Gutesen. Rolf ummælti í Oyggjaskeggja í juni mánaði nýggja heimsatlasíð, sum Føroya Skúlabókagrunnur gav út í vár. Ummælið varð uppafurprentað í Sosíalínium 21. juli.

Kjakið snýr seg um, hvussu vit eiga at stava útlendsk staðarnøvn á føroyskum.

Annfinnur í Skála undirvisar í enskum og søgu á Føroya Studentaskúla og HF-skeiði í Hoydølum

Sjónarmið

Í Sosíalínium 21. juli stendur ummæli av nýggja heimsatlasinum uppafurprentað, sum Rolf Gutesen upprunliga skrivaði í juniútgávu av Oyggjaskeggja.

Eg varð bilsin og klökkur, tá ið eg las ummælið, tí eg hevði sátt at siga roknad við positivari skrivning enn hasari, ið R.G. ber fram. Eg eigi atlasid og gav mær sjálvandi far um, meðan eg blaðaði í tí, at nokur staða- og landanøvn høvdu fingið óðrvisi snið enn tey, vit vanliga siggja í útlendskum atlasum.

Kleimdar saman í høgra horni

Eg ætli mær ikki at ummæla nýggja føroyska heimsatlasid, tí eg haldi meg ikki vera nóg kónan í landafrøði til tess at vera forur fyri at ummæla slíkt verk, men sum leikmaður haldi eg til dømis tað vera forvitnisligt og sjálvsagt, at fyrstu síðurnar í atlasinum snúgva seg um Føroyar, og at heimsatlasid er soleiðis lagt til rættis, at vit, so hvørt vit blaða í tí, flyta okkum úr Føroyum út í heimin. Vit eru jú von við, at Føroyar eru kleimdar saman uppi í høgra horni á danmarkarkortinum – sjónarhornið hjá føroysku nýfundamentalismum.

Um vit hildu, at til dømis ensk ella týsk atlas nóktaðu tørv okkara, so hevði tað als ikki verið fyri neyðini at givið hetta heimsatlasid út, og so

hevði heldur ikki verið fyri neyðini at ummælt tað, tí tá hevði verið nóg mikið hjá okkum at týtt okkurt hissini útlendskt ummæli. Tað hevði verið ólíka lættari, men handa manna-gongdin hevur higartil ikki verið føroyskur málpolitikkur.

Harrans malagrot og flag! Hevði R.G. veruliga roknad við, at hann kundi taka nýtt føroyskt heimsatlas upp í hondina uttan at nakað navn við føroyskum sniði var í tí? Eg spyr bara. Men tá ið hann nýtist so fúkingi óður, tí summi útlendsk staðarnøvn hava annaðhvørt fingið føroyskt stavingarsnið ella føroyskt navn, so haldi eg, at tað kundi verið hóskaði at vist á, at í atlasinum er hópur av nývnum, ið framvegis verða stavað soleiðis, sum heima-fólkið stavar tey, til dømis Niedersachsen, Johannesburg, New York, Schleswig-Holstein og onnur nøvn í túsundatali. Harumframt stendur tíðum útlenska navnasniðið í klombrum, tá ið føroyskt heiti verður nýtt, so eingin, ið ikki vil fara skeivur, fer skeivur, tá ið hann hyggur í tað.

Hví stava á týskum?

Í ummælinum hjá R.G. finnur tú einki positivt, alt er málád við skubbutum litum. Ja, sjálvt kortini eru grumsut (!), sigur hann.

Hví skulu vit stava Sveis á týskum? Í Sveis búgva fólk, ið hava fyra ymisk mál: Týskt, franskt, ítalskt

og retoromanskt. Týsktalandi sveisarar kalla land sitt Schweiz, teir fransktalandi siga la Suisse, ítalsktalandi sveisarar siga Svizzera, og sum tit siggja, so nýta hvørki fransmenn ella italíenar w, og harumframt er týskt w = v. Eg veit ikki, hvat navn landið hevur á retoromanskum, men møgulega siga teir okkurt fjórða, so eg kundi hugsað mær, at verða týsktalandi sveisarar (sveier, schwaier, schweis-, sweier, schweizerar?) firtur um stavingarlagið. Ið her er nýtt, so er tað hugsandi, at hinir triger málbolkarnir harafturhótt haldta tað vera frálikt, tí so sleppa teir undan, at týskt mál fær einkarrættin til navn landsins, so nökulunda ið hvussu so er. Í Sveis liva ymsu málbolkarnir saman í sátt og semju, hví skulu ávisir føroyingar altíð vera uppi á floti, í hesum firi millum annað bara tí valt er at stava navnið á landinum Sveis heldur enn Schweiz (fyrr stavingarhátturin er eisini nógv lættari at stava).

Máslig imperialism

Adramáta er tað rætt, at afrikonsk lond í fleiri for- um fingi nýggj nøvn, tá ið tey antin komu undan kavi fyri fyrstu ferð ella gjørdust sjálvstøðug. Eitt nú (le) Tchad, á føroyskum Kjad (ikkí Chad, sum R.G. stavar tað, og sum ivaleyst er enski stavingarhátturin). Ið hvussu er og ikki, so er franski stavingarhátturin

Tchad, og soleiðis stava kjadbugvar eisini navnið á landi sínum. Hesin stavingarhátturin (Tchad) er við øðrum orðum kanska aftur dómi um másliga imperialismu, og havið eisini í huga, at hevði onkur verið so óskettur, at hann stavaði navnið á landinum, soleiðis sum navnið er stavað í ummælinum í Sosíalínium, so hevði tað ivaleyst verið pura burturvið og vitaleyst sambært R.G. sjálvum. Kanska R.G. nu skíur, hvussu torført tað er altíð at vera á snorabemari kós?

Evropear (portugisar) kallaðu Teivan Formosa, men kinverjar (kinesarar) stava ikki navnið á oynni Taiwan. Teir nýta kinesisk skrifttekn. Taiwan er enska sniðið, føroyska sniðið er Teivan. Tí Teivan - keine Hexerei, nur Behändigkeit.

»Málfundamentalistar«

Tá ið R.G. skrivur niðrandi um hesa roynd at laga nokur útlendsk staðarnøvn eftir føroyskum skriftmálsreglum, og skýrn úrslitið at vera »nýimperialistisk smíðað av málfundamentalismum«, so stendst mær við, og eg havi hug at ótast, tí í roynd og veru svarar hetta til háðandi at sláa upp í glens og gera gjöldur burtur úr øllum tí málmenningararbeiði, ið mætastu málmenning og framburðsmenn okkara frá miðjuni av farnu öld fóru undir til tess at endurreisa føroyska málið. Eg ivist

stórliga í, um hetta fámenta fólk másliga hevði verið so mikið væl fyrri, um hesir menn ikki vóru farnir undir miðvísa málrøktungararbeiði sítt, og eitt knoss var tað, og er tað framvegis hjá teimum.

Eg havi hug at seta tann spurning fram, um tað ikki just vóru móttøðumenningar, menninir, ið tá hildu lítið um føroyskt, menning, ið sögdu, og sum ni sigja, alt ov føroyskt, ikki just eru teir sonnu fundamentalistarnir, sum umboða og umboða upp-gavulindið og ovurkonservervatið íhald – best má vera sum er hugsanina – og í roynd og veru verja teir másligu imperialistisku hugsjonina.

Greið máslig linja

Ringt eyga skal einki gott sjá. R.G. fylist á, at ongar reglur eru fyri hesum »óroynda nýlendi...« (!?). Eg tími ikki at fara út í smámunir, tí eg dugi illa at hugsa mær, at R.G. ikki hevur sæð, at samanumtikið er greið máslig linja í hesum atlas. Tað eru fyrst og fremst óll sjálvstøðug lond, summar áir, höv, sund, høvdar og harumframt summi landaóki, ið ofta leingi ella altíð hava havt føroyskt nøvn, sum í hesum atlas hava fingið nøvn við føroyskum sniði (til dømis Ongland, Hetland og Atlantshav). Hví skulu vit stava Hetland, Shetland? Hví skulu vit siga Cape of Good Hope ella Kap Det Gode Håb?

Tað er tvætl og mós.

Nakað at øsa seg um?

Tað letur seg snøgt sagt ikki gera at lata óll staðarnøvn hava tað snið, ið tey hava á upprunamálunum. Arabisktalandi lond nýta arabiska skrift, og tá stendur tað sjálvandi óðrum máli við óðrvisi alfabeti trít at stava navnið sambært reglunum í egnu skriftmáli. Um menninir, ið iðgdu heimsatlasid til rættis, valdu sniðið Kuwait heldur enn Kuwait, Koweit ella Quweit, er tað so nakað at øsa seg upp um? Hvi nýta enska, týska ella franska stavsetning? Arabiska orðið fyri heilag kríggi verður á enskum stavað Jihad (framborið gihad). Eg havi í donskum blóðum sæð tað stavað djihad, og hví ikki? Nógv av slavisktalandi londunum nýta eisini aðra skrift, ið til fulnar lýkur framburðarháttin fyri óll tey ljóð, ið hesi mál hava. Tað, at endurgesa til dömis russisk nøvn á okkara skriftmáli, hava nógvir lærdir menn ásað, er sera torført fyri ikki at siga ógjørligt. Eg ivist onga lótu í, at um vit royndu út í æsir at laga til dömis russisku stavsetningina eftir okkara skriftmáli, so vóru vit onkuntið gyrdir í brókur.

Skuldi til dömis verið skrivað Deutschland, la

